

УДК 821.161.2-6.09Франко:378.4(497.2-25)(093)

ФРАНКОВА СПРАВА У СОФІЇ

Роман ГОРАК, Богдан ЧУДІЙОВИЧ

*Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка,
вул. Івана Франка, 150/152, Львів, Україна, 79011*

На основі документального матеріалу висвітлено справу запрошення Івана Франка працювати в Софійському університеті та його відмова. Вперше опубліковано листи Івана Шишманова, Порфирія Бахметєва та Любомира Милетича до Івана Франка у цій справі.

Ключові слова: Іван Франко, Іван Шишманов, Порфирій Бахметєв, Любомир Милетич, листи, Софійський університет.

Після січневих подій 1907 року у Львівському університеті, коли розгнівані студенти побили вченого секретаря Віняжа за глузування над ними та зневагу до українців та української мови, а також після захоплення приміщення університету на вулиці Миколая, коли з вікон другого поверху був вивішений синьо-жовтий національний прапор, в Івана Франка не залишилося жодних шансів отримати в цій установі місце на кафедрі української мови та літератури на основі габілітації 1895 року. Вчена рада, куди він передав свої документи, навіть не забажала їх розглядати.

Становище в І. Франка було не з легких. Після перенесення до Києва з ініціативи Михайла Грушевського видання «Літературно-наукового вісника», у редакції якого працював І. Франко й мав скромний, але постійний заробіток, він тепер позбавлявся і цього. Над ним також висів величезний борг – кредит у банку на будівництво власного дому по вулиці Понінського, 4. До того ж, крім нього, в сім'ї ніхто не працював. Тому І. Франко вимушений був перебиватися випадковими заробітками.

Несподівано 2 жовтня 1907 року І. Франко отримав листа від Порфирія Бахметєва (1860–1913), російського фізика і біолога, професора університету в Софії (упродовж 1890–1907 років), у якому той запрошував його на роботу. У цьому університеті Порфирій Бахметєв був професором з 1895 року. Вивчав питання феромагнетизму, фізики землі, фізичної хімії та біофізики. Особливу популярність принесли йому роботи, які він проводив у Софії, починаючи з 1897 року, та які були пов'язані з явищем анабіозу, що спостерігалось при переохолодженні тварин. За роботи в галузі термоелектрики Бостонський університет присудив йому премію ім. Ернеста Томпсона, а Петербурзька Академія наук за успіхи в галузі ентомології присвоїла йому премію Карла Бера. Він був членом Болгарської Академії наук та засновником фізико-математичного товариства в Софії [8, с. 26].

Ця пропозиція не могла не здивувати І. Франка, оскільки, завдяки пресі, він був прекрасно ознайомлений з подіями, які тоді відбувалися в Софійському університеті. Зокре-

ма, знав це з публікації про них Михайла Лозинського, який підписувався псевдонімом Закордонний. «За останній місяць, – писав він, – Болгарія переводить енергійно реформу університету. Привід до сього ось який: Болгарський князь Фердинанд вже давно не тішиться симпатіями своїх “підданих”. Його аристократизм, його етикет при дворі не можуть подобатися демократичним Болгарам. Через те відносини між князем і народом стають щораз більше напружені. А початок сього року приніс ще нові причини. В Болгарії почався загальний залізничний страйк, против якого правительтво виступило дуже рішучо. І краз підчас найбільшого зворушення суспільності з приводу страйку наступило святочне відкриття “національного театру” в Софії. На се “національне” свято, крім вищої бюрократії, було запрошено з-поміж звичайних “смертних” тільки тих, що подобалися кн. Фердинанду. Через те визначні люди науки, політики, репрезентанти поступової преси, одним словом, увесь цвіт національного болгарського духу лишився за брамою “національного театру” в той вечір, коли відкривали його.

Се зворушило до краю широкі круги інтелігентного й робітницького пролетаріату болгарської столиці, і коли князь їхав із своєї палати до театру, публіка зробила йому скандальну демонстрацію: з криками, з свистом, з обидними окликами, між якими “геть із Фердинандом!” не належало ще до найгірших.

В сій демонстрації взяли визначну участь болгарські студенти і студентки софійського університету. Болгарське студентство, виховане в великій мірі на російській літературі і під впливом деяких визначних професорських сил із Росії, які знаходили захист і катедру в Болгарії, – дуже подібне до російського. Взагалі воно поступове, зайняте соціальними питаннями, числить між собою чимало соціалістів. Коли до того додати гарячий полудневий темперамент, то стане ясным, що воно мусило так поступити. І ось сей вчинок студентства дав привід до “університетської реформи”. Університет зразу замкнено, професорів прогнано, студентів частину вислано до місця приналежності, а тих, що зобов’язані до військової служби, в казарми. Міністр просвіти Шишманов, проти якого правительственна преса повсталала говорячи, що се він винен усеому, бо не перешкоджав ширенню соціалізму між студентством, пішов у відставку. Прочистивши таким способом шлях “реформам”, правительтво виробило новий проект університетської “автономії”. По сій “автономії” ректор, декани і професори будуть залежні виключно від правительства; студентам не вільно належати до ніяких політичних організацій і товариств, брати участь в публічних маніфестаціях і т. д. (щось як в Австрії ученикам середніх шкіл); нарешті замкнено двері університету перед жінками, яких правительтво вважає причиною всего нещастя, бо се вони революціонізують (офіційно: деморалізують) своїх товаришів та загірають їх до “нелегальних” учинків.

Донедавна Болгарія брала з Росії поступових університетських професорів, тепер починає брати взірці реакційних університетських “реформ”. Невже ж не бачить вона, які наслідки мали такі “реформи” в Росії?» [3, с. 362–363].

З тодішньої преси І. Франко також знав, що у зв’язку з подіями у Софіївському університеті у відставку подав тодішній міністр освіти.

Наступного дня по одержанні листа від професора Бахметева, 3 жовтня І. Франко написав листа до колишнього міністра освіти, професора Софійського університе-

ту, Івана Шишманова, і до того ж зятя Михайла Драгоманова. «Вибачайте, – писав І. Франко, – що обертаюся до Вас без належних Вам титулів, але їй-богу не знаю, які з Ваших титулів ще лишилися. Обертаюся ж до Вас із ось якою проською. Вчора дістав я лист від проф. Бахметьєва, приватний, але в конверті з друкованою маркою міністерства освіти і з запитанням, чи я згодився б обняти в Софійському університеті кафедру славістики. Просить відповісти телеграфічно. Я й відповів, що готов обняти таку кафедру, але про деталі пишу йому лист, у яким підношу принципіальне питання, чи наш прихід (бо запрошено також інших людей) до Болгарії не викличе против нас загального обурення та огірчення тих, що покинули свої кафедри, та й загалом усеї публіки, що зробило б, очевидно, функціонування університетської машини зовсім неможливим. З оцим самим питанням звертаюся й до Вас, високоповажаний добродію, і прошу Вас подати мені інформації, наскільки мій приїзд до Софії може мати якісь реальні підстави і не викличе загального обурення і оскільки можна числити на те, що саме молодіж не привітає нас гнилими яйцями.

Я рад би віддати частину своєї праці Болгарії й болгарській науці та все-таки не хотів би бути причиною можливих скандалів і розрухів. З тою самою проською обертаюся через Вас і до високоповажаного проф. Милетича, якого я мав нагоду пізнати у Львові і провести в розмові з ним кілька приємних хвилин і якого прошу сердечно поздоровити. Мене ніщо не гонить зі Львова і до кафедри я не рвуся, маючи собі хоч скромне, а все-таки певне удержання з літературної і наукової роботи. Іти до Софії на гарячий ґрунт партійної боротьби мені б не хотілося» [5, т. 50, с. 332].

Лист І. Франка до Л. Милетича з того часу не зберігся, а тому невідомо, чи взагалі звертався до нього І. Франко. Невідомий і тогочасний лист Л. Милетича до І. Франка. У фонді І. Франка зберігся лише один лист його до І. Франка, але він написаний 1910 року і цього питання не порушує (лист подано в цій публікації).

Зокрема, І. Шишманов був давнім знайомим І. Франка. Його дружиною стала старша дочка Михайла Драгоманова Лідія (1866–1937), з якою одружився, коли прибув до Женеви, де на той час жили Драгоманови, як стипендіат болгарського уряду. Він невдовзі дістав місце професора у Софійському університеті і посприям тому, щоб болгарський уряд для роботи в цьому університеті на кафедру всесвітньої історії запросив і М. Драгоманова з річною платнею 12 000 франків [5, т. 41, с. 409].

Іван Шишманов (4 липня 1862, Свиштов – 22 червня 1928, Осло) був потомком древнього чорбайжійського роду, який займав у суспільстві привілейоване становище.

Навчався в педагогічному училищі у Відні (1876–1882), вивчав філософію і літературу в Сні (1884) та Женеві (1885–1886), де й познайомився з М. Драгомановим. У 1888 році захистив докторську дисертацію в Лейпцигу у професора Вільгельма Вундта. У 1889–1902 роках був редактором «Сборника за народни умотворения, наука и книжнина» («Збірника народних пісень, науки і літератури»), а також одночасно і редактором «Болгарського оглядача».

Окрім того, І. Шишманов був одним із засновників у 1896 року Державної ризувальної школи, яка в результаті стала Національною мистецькою академією, та 1888 року Вищого училища в Софії, яке стало Софійським університетом. З 1894

року став професором зі загальної і культурної історії цього університету, а також з порівняльної літературної історії. Був членом Болгарської Академії наук. З 1903 до 1907 року міністром освіти Болгарії та дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка. Упродовж 1918–1919 років І. Шишманов був повноважним послом Болгарії при королі Фердинанді I в Українську Народну Республіку при уряді Павла Скоропадського. І. Шишманов був автором великої кількості праць з етнографії та літературознавства, знавцем української літератури. Вивчав вплив поезії Тараса Шевченка на болгарське відродження. В 1920 році став ініціатором та засновником болгарсько-українського товариства [2; 7].

Для І. Франка І. Шишманов був не тільки зятем М. Драгоманова, але відомим літературознавцем, праці якого перебували постійно в його полі зору і на його дослідження він посилався у своїх працях. Зокрема так було з дослідженням про баладу «Маруся» Левка Боровиковського, яка належить до найстаріших творів української літератури. Висновки про джерела цього твору цікавили багатьох учених. Вони привернули увагу й російського дослідника, варшавського професору І. Созоновича, проти висновків якого виступив І. Шишманов у своєму дослідженні № 213 часопису «Руслан» від 22 вересня/5 жовтня 1907 року: «Пісенъга за мъртвия братъ въ поезията на балканситѣ народи», яка була надрукована у XIII-му томі «Сборника за народни умотворения, наука и книжнина». Це спростування І. Шишманова І. Франко використав у статті: «Дещо про “Марусю” Л. Боровиковського та її основу», надрукованій у вигляді передмови до видання балади «Маруся» в «Літературно-науковій бібліотеці», що вийшла 1902 року.

Перший раз ім'я І. Шишманова в епістолярії І. Франка згадується в листі до М. Драгоманова від 7 грудня 1890 року у справі рецензії його на «Географический словарь западнославянских и югославских земель и прилежащих стран», який вийшов у Вільні (Вільнюс) 1884 року, а рецензія Івана Шишманова була опублікована в «Сборнику за народни умотворения, наука и книжнина» («Збірнику народних пісень, науки і літератури») (т. II за 1890 рік).

Відтак ім'я І. Шишманова часто згадується у листах І. Франка до М. Драгоманова. Не забув І. Франко запросити І. Шишманова до співпраці в журналі «Жите і Слово», а в листі від 21 листопада 1893 року навіть просив: «Чи не могли б Ви для 1 кн. написати мені коротенький бібліографічний огляд болгарських видань літературно-наукових? Дуже був би Вам вдячний. А може б, д-р Шишманов був ласкав се зробити, коли Вам ніколи?» [5, т. 49, с. 436]. На жаль, такого огляду не було зроблено.

Перший лист до І. Шишманова, який зберігся у фонді І. Франка, датується 26 квітня 1895 року і написаний з Праги. Перебуваючи разом із делегацією галичан на Етнографічній виставці, І. Франко очікував рішення Міністерства освіти та віросповідань про затвердження своєї габілітації у Львівському університеті.

Наступний лист від 7 січня 1896 року повідомляє, що І. Франко з І. Шишмановим саме там, у Празі, зустрілися: «Я дуже жалував, – писав у цьому листі Іван Франко, – що мусив був покинути Прагу, не бачившись більше з Вами. Ну, та, може, то не останнє наше бачення» [5, т. 50, с. 68].

З цього ж листа можна дізнатися, що у загаданому «Сборнику за народни умотворения, наука и книжнина», який видавав І. Шишманов мав намір видрукувати Франкову працю «Причтата за едногога и нейнять български вариантъ» (про це див. прим. 1 до публікації листів), а також, що його зацікавив рукопис, який був опублікований у XIII томі цього збірника, і він збирався обробити ті легенди, опубліковані в ньому порівняно з відомими йому апокрифами, над якими якраз працював. На жаль, з невідомих причин І. Франко цього не зробив.

Третій із чотирьох відомих листів І. Франка до І. Шишманова, датований 10 серпня 1907 року і містить прохання надати йому можливість покористуватися рукописними матеріалами покійного М. Драгоманова, де є цікаві записи, оскільки саме тепер Іван Франко на сторінках «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка» розпочав друкувати свої студії над українськими піснями. З тією метою І. Франко мав приїхати до Софії і Белграда «для доповнення наших колекцій югословянської фольклористики та літератури» [5, т. 50, с. 327], але реалізувати цього також не зміг і, очевидно, через причини, пов'язані з відкриттям театру в Софії. Саме цими подіями та запрошеннями обійняти кафедру у Софійському університеті і пов'язаний останній з відомих листів Івана Франка до І. Шишманова, датований 3 жовтня 1907 року [5, т. 50, с. 332]. Це і був останній лист І. Франка до І. Шишманова, на який він отримав відповідь 8 жовтня 1907 року (лист № 2 та № 3 цієї публікації), в якій була порада відмовитися від кафедри. Дещо різкий тон відповіді буде зрозумілий, коли зважити на це, що в цей час на І. Франка накинута зі своїми звинуваченнями Людмила Драгоманова про непошанування і різку критику поглядів її чоловіка М. Драгоманова [1]. Іван Франко зважив на аргументи І. Шишманова і не поїхав до Болгарії. Правда, львівські газети повідомили, що письменник до запрошення болгарського уряду працювати в Софійському університеті поставився прихильно. Спочатку про це розповів часопис «Діло», а відтак із посиланням на нього й інші видання, наприклад, № 213 часопису «Руслан» від 22 вересня/5 жовтня 1907 року: «Д-ра Івана Франка покликало болгарське правительство на кафедру слов'янських літератур у вищій школі в Софії під дуже корисними умовами». «Діло» додає, що «д-р Франко віднісся до тої справи прихильно» [4]. Спростувань у пресі Івана Франка не було, як і не було якихось пояснень чи роз'яснень, і справа з часом перейшла в забуття.

Уперше листи І. Франка до І. Шишманові були опубліковані у виданні «Літературна спадщина». Іван Франко. Випуск 1, видавництво Академії Наук Української РСР, Київ – 1956 р. сторінок 512 листи на сторінках 458, 488), а лист від 10 серпня 1907 року в т. 20 видання творів Івана Франка у двадцятитомнику.

Листи І. Шишманова, Порфирія Бахметева та Любомира Милетича публікуємо вперше зі збереженням усіх особливостей тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горак Р. Листи Людмили Драгоманової до Івана Франка / Р. Горак, М. Куликовець // Науковий збірник музею Івана Франка у Львові. – Львів : Каменяр, 2006. – Вип. 6. – С. 187–205.

2. Енциклопедія українознавства : в 10 т. / гол. ред. В. Кубійович. – Словникова частина – Т. 10. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде Життя, 1954–1989.
3. Закордонний. За границею / Закордонний // ЛНВ. – 1907. –Т. XXXVII (січень–березень) – С. 362–363.
4. Руслан. – 1907. – № 213. – 22 вересня (5 жовтня).
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко – К. : Наукова думка, 1976–1986.
6. Храмов Ю. А. Бахметев Порфирий Иванович / Ю. Храмов // Физики: Биографический справочник / под ред. А. И. Ахиезера. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – М. : Наука, 1983. – 400 с.
7. Шишманов Иван // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. Т. 82 (4 доп.). – СПб., 1890–1907.

Листи Івана Шишманова до Івана Франка

№ 1

Драги г. Франко,

Бихте ли могли, да ми дадете нѣщичко за XVIII т. на «Сборника» (до 1 печатень листка) което да има отношение към българским фолклоръ или старате блг. литература?

Моля отговорѣте мѣне. Сърдечен поздрав от мене и жена моя.

Ваш прѣдан

Др. И. Шишманов.

София, улица Шипка, 5
8.X.1900

Вельмишановний п. Франко,

Чи могли би Ви надати мені щось за XVIII ст. для «Збірника»¹ (до одного

¹ Ідеться про «Сборник за народни умотворения, наука и книжнина». Цей збірник видавало болгарське Міністерство просвіти. В ньому була опублікована «Притча за единорога и нейният български вариант» (1896, кн. 13, С. 570–620), а окремою відбиткою «Притча про единорога» вийшла у Софії того ж 1896 року. У листі до М. Драгоманова від 9 квітня 1892 року І. Франко запитував: «Чи не згодилась би редакція “Сборника” надрукувати в прилозі збірочку апокрифічних повістей та легенд, зібраних з червоно-руських рукописів. Я міг би за 2–3 місяці зладити таку збірку об’ємом 5–8 аркушів, головно з рукописі Білашевича, збірника дрогобицького, з тих, які є в бібліотеці Оссолінських і університетській, і з інших рукописів, котрі виявляють більші або менші відміни супроти текстів, друкованих у Тихонравова, Костомарова – Кушелева. Напишіть, що Ви на се і чи стоїть братися за сю роботу?». Ця праця не була надрукована. В листі від 6 жовтня 1893 року І. Франко просив М. Драгоманова: «Я незадовго вишлю Вам назад. Дуже жаль, що “Сборника” Вашого міністерства я все-таки досі не одержав. Я незадовго вишлю в Софію частину своєї дисертації – про “Притчу от книг болгарських” і, коли редакція найде її гідною друку, то буду просити, щоб вислано мені томи “Сборника”, крім 1 і 7, на рахунок гонорару. Першу частину обіцяної праці, як прочитаємо з листа до М. Драгоманова від 23 лютого 1894 року, І. Франко мав вислати 24 лютого 1894 року і просив повідомити його, коли буде надрукована стаття, проте вислав 25 лютого 1894 року, обіцяючи, що другу частину вишле на днях. У листі від 22 березня 1894 року до М. Драгоманова І. Франко запитував, чи одержав

друкованого аркуша), що має дотичність до болгарського фольклору чи давньої болгарської літератури.

Прошу відповісти мені.
Вітання від мене і моєї дружини.
Вірний Вам
Доктор І. Шишманов
Софія, вулиця Шипка, 5
8.X.1900

(Переклад К. Г. Зозуляк)

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1635. – Арк. 379–380. Рукопис. Оригінал. Збоку листа рукою Івана Франка дописано: «Нат. Окуневська, Яворів. Косів. Поштова листівка з адресою: “Seinen Hochwolgebornen Herrn Dr. Iwan Franko. Товарищество Имени Шевченка. Lemberg (Verein Sewcenko)”».

№ 2

Уважаемый г. Франко,

На Ваше письмо, которое къ сожаленію, получилъ поздно, такъ какъ три мѣсяца тому назадъ поселился на годъ в Швейцарію, могу отвѣтить только одно: не принимать прѣдложенную кафедру. Во первыхъ вопросъ не только политическій, а и моральній. Это тотъ самый вопросъ, который заставилъ меня покинуть Министерство. Я удивляюсь, что Вы такъ мало знаете о теченіи всего случившегося. Неизвѣстно ли Вамъ, что 40 профессоръ университета были самымъ безцеремоннымъ образомъ брошены на улицу за то, что нѣсколько студентовъ устроили Rummel при открытіи театра? Неизвѣстно ли Вамъ, что эти профессора борются не только за свое положенные, но и за автономію университета, за правду и культуру? Неизвѣстно ли Вамъ, что студенты бойкотируютъ такъ названную новую профессорскую коллегію под[о]бранную измежду самыхъ обскурныхъ гимназійальныхъ преподавателей, неимѣющихъ ничего общаго съ наукой и которымъ митингъ интеллигентныхъ силъ и литераторовъ выразилъ свое полное презрѣніе? Очевидно, что Вы все это не знаете, иначе Вы бы и не отвѣтили такъ скоро, что Вы принимаете приглашеніе, сдѣланное Вамъ при посрѣдствѣ весьма непорядочнаго человѣка Бахметева, котораго какъ разъ собирались выгнать профессора за обыкновенную escroqlrie.

Мой искренній совѣтъ послѣ всего этого не можетъ быть другой, кромѣ слѣдующего: немедленно отказаться отъ предложенной кафедры, принадлежащей по праву какому-нибудь

М. Драгоманов другу частину його статті для «Сборника». У листі від 9 квітня 1894 року І. Франко писав: «Чи ви одержали другу частину моєї статті про “Притчу о богатих”? Ви нічого не згадуєте про її получку. І коли вона буде вся в руках редакції “Сборника”, то чи не можна б від неї одержати трохи грошей а conto? Я тепер по поводу банкрутства моєї драматичної штуки в великій біді і мушу братися за такі ганебні роботи, як ладити провідник по Львові і покажчик вистави, щоб зробити кількадесят гульденів для сплати довгів, котрі вже надто дуже на мене тиснуть; не кажучи вже про те, що самим приходиться буквально недоїдати і ходити обідраними». Згідно з листом Л. Драгоманової гонорар І. Франкові дав М. Драгоманов своїми власними грошима, а І. Франко прислав довіреність на ім'я зятя Шишманова дістати гонорар від журналу. І. Франко, судячи із листа до Л. М. Драгоманової від 7 січня 1896 року, обіцяв повернути гроші, які дав йому у вигляді гонорару М. Драгоманов, Міністерству просвіти, яке видавало «Сборник».

Милетичу¹ или Цаневу. Не сделаете ли это, въ интеллигентныхъ Софійскихъ кругахъ Васъ встрѣтятъ самымъ враждебнымъ образомъ. А какъ студенты поступаютъ, судите сами, зная психологию молодежи.

Съ уваженіемъ И. Шишмановъ
Boulevard Pont d' Arue 11 Pansion Pyilippon

8.X.907

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1635. – Арк. 381–384. Рукопис. Оригінал.

№ 3²

8.X.907

Уважаемый г. Франко,

На Ваше письмо, котрое къ сожаленію получилъ поздно, такъ какъ три мѣсяца тому какъ поселился на годъ въ Швейцарію могу точно ответить одно: никакимъ образомъ не принимайте предложенную кафедру. Во первыхъ, вопросъ не только политическій, а моральный. Это такой самый вопросъ, который заставилъ меня покинуть министерство. Я удивляюсь впрочемъ, что Вы такъ мало въ теченіи всего случившегося. Неизвестно ли Вамъ, что 40 профессоровъ были самымъ безцеремоннымъ образомъ брошены на улицу за то, что нѣсколько студентовъ, устроили Rummel при открытіи театра. Неизвестно ли Вамъ, что эти профессора борются не столько за свое положеніе, но и за автономию университета, за правду и культуру. Неизвестно ли Вамъ, что студенты бойкотируютъ такъ названную новую проф. коллегію, подобранную измежду самыхъ обскурныхъ гимназіальныхъ преподавателей, не имеющихъ ничего общаго съ наукой и которымъ недавно митингъ интеллигентныхъ силъ и литераторовъ выразилъ свое полное презрѣніе.

Очевидно, что Вы бы и не ответили такъ скоро, что Вы принимаете приглашеніе, сделанное Вамъ впрочемъ три мѣсяца не порядочнаго человѣка Бахметова, котораго какъ разъ собирались выгнать университетские профессора а за обыкновенную escoqulrie.

Мой искренный совѣтъ послѣ всего этого не можетъ быть другой, кромѣ слѣдующаго: немедленно отказаться отъ предложенной кафедры, принадлежащей по праву какому-нибудь Милетичу или Цаневу. Не сделаете Вы это, въ интеллигентныхъ Софійскихъ кругахъ Васъ встрѣтятъ самымъ враждебнымъ образомъ. А какъ студенты поступаютъ, судите сами, зная психологию молодежи.

Съ уваженіемъ И. Шишмановъ

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1730. – Арк. 1–5. Рукопис. Оригінал.

Лист Порфирія Ивановича Бахметьєва до Івана Франка

Sophia, 15/28.IX.07

Sehr geehrter Herr College!

Unsere Universität hat die vakante Stelle für die Geschichte der slawischen Literatur. Ich bin bevollmächtigt bei Ihnen gefe. (=gefällig) anzufragen, ob Sie nicht geneigt waren, diese Stelle an unserer Universität anzunehmen. Zu diesem Zwecke wird die Bulgarische Regierung mit Ihnen

¹ Любомир Милетич (1863–1937) – професор Софійського університету, з 1898 року академік Болгарської Академії наук, з 1926 року її президент, а з 1901 року член-кореспондент Петербурзької Академії наук. Автор праць з історії давніх слов'янських літератур.

² Цей лист є чорновиком листа № 2 і має численні закреслення та виправлення.

einen Vertrag für 3 Jahre Zeit abschließen (nach dieser Zeit kann der Vertrag event. (=eventuell) verlängert werden), wobei Sie jährlich 12.000 (fus) erhalten werden. Die Vorlesungen können Sie entweder russisch aber ruthenisch halten.

Falls Sie mit diesen Bedingungen einverstanden sind, bitte um die telegrafische Mitteilung an meine Adresse.

Mit vorzüglicher Hochachtung
Prof. Dr. P. Bachmetjew

Meine Adresse: Bachmetjew, Sophia
Софія, 15/28.IX.07

Вельмишановний пане колего!

У нашому університеті є вакантна посада із історії слов'янської літератури. Мене уповноважено ласкаво звернутись до Вас чи Ви не були б зацікавлені зайняти при нашому університеті цю посаду. З цією метою Болгарське керівництво укладе із Вами договір (контракт) терміном на 3 роки (цілком можливо, що після цього терміну договір можна буде продовжити) при цьому Ви будете отримувати 12.000 (fus) щорічно. Лекції можете проводити як російською, так і русинською.

У випадку, якщо ви згодні з цими умовами, прошу повідомити телеграмою на мою адресу.

З великою повагою,
Проф. Доктор П. Бахметєв

Моя адреса: Бахметєв, Софія.

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1628. – Арк. 89–90. Рукопис. Оригінал.

Лист Любомила Милетича до Івана Франка

Софія, 10/6 1912

Многоуважаєми госп. Франко!

Дълбоко съмъ Ви признателенъ за любезния поздравъ и ласкавитѣ думи, които ми отпавляте по случай на моята 25-годишнина научна дѣйность. Съ (*нерозбърливе слово*) Вашъ привѣтъ се (*два нерозбърливиѣ слова*) ми споменъ за нашего лично запознанство въ Львовѣ. Дай Боже и Вамъ, който така неуморно работещ за напредка на своя народъ.

Здраве и сили желе за долги години!

Съ искрен поздравъ
Вашъ Л. Милетич

Софія, 10/6 1912

Високоповажний пане Франко!

Я глибоко вдячний Вам за люб'язне привітання і ласкаві слова, які мені надіслали з нагоди 25-ї річниці моєї наукової діяльності. З (*слово нерозбърливе*) Вашим привітанням (*два нерозбърливиѣ слова*) мені згадалося наше особисте знайомство у Львові. Дай Боже і Вам, що невтомно працюєте за прогрес свого народу.

Здоровля і сили бажаю на довгі роки!

Зі щирим привітом
Ваш Л. Милетич

(Переклад К. Г. Зозуляк)

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1632. – Арк. 491–492. Рукопис. Оригінал.

FRANKO'S CASE IN SOFIA

Roman HORAK, Bohdan CHUDIYOVYCH

*Lviv National Ivan Franko Memorial Literary Museum,
150/152, Ivana Franka Str., Lviv, Ukraine, 79001*

On the basis of documents, the work covers the case of Franko's invitation to work in Sofia and his rejection. There are letters from Ivan Shishmanov, Porfirii Bakhmetev, and Liubomyr Milytych to Ivan Franko, which are relevant to the case and are published for the first time.

Keywords: Ivan Franko, Ivan Shishmanov, Porfirii Bakhmetev, Liubomyr Milytych, letters, Sofia University